

Introducció

L

es tres institucions nacionals catalanes de més relleu i significació política al llarg de la nostra història tingueren un origen molt reculat en el temps. Fou durant l'època medieval quan sorgiren **el municipi**, les **Corts** i la **Generalitat** o **Diputació del General**, tal com era coneguda antigament.

La **Generalitat** nasqué com a organisme delegat de les Corts –reunió dels tres braços (eclesiàstic, nobiliari o militar i reial o popular) juntament amb el rei per tal de legislar i pactar les grans línies d'orientació política del país–. Tot i la manca d'estudis suficientment aprofundits sobre els orígens d'aquesta institució catalana cabdal, és acceptat per tothom que inicialment la comesa de la **Generalitat** se cenyí a recaptar per mitjà d'organismes delegats el “donatiu” o subvenció econòmica que els tres braços reunits a les Corts havien promès al monarca^a. Aquest tipus de comissions, que es dissolien quan acabaven la seva tasca, es donaren ja a partir de les Corts de Montsó de 1289, i es repetiren en d'altres assemblees celebrades el 1292, el 1300 i el 1323, però no foren estables fins a les Corts celebrades a Cervera el 1359, en què l'organisme recaptador es convertí en permanent i assumí, com a fruit de la normativa que hom li donà, una primera estructura orgànica. La nova institució, integrada inicialment per **diputats**, **administradors** i **consellers**, representants dels tres braços, nascuda per a recollir i administrar l'ajuda concedida al monarca, restava facultada per actuar amb total independència del rei i dels seus oficials. El nombre d'aquests delegats, que a partir de les Corts de Montsó de 1362-1363 s'anomenaren **diputats** i **oïdors de comptes**, varià en els anys successius fins a la seva fixació definitiva a les Corts de Barcelona de 1412-1413.

Per aportar a la corona catalana els recursos financers pactats a les Corts, la **Generalitat** creà els seus propis impostos o **generalitats** –inicialment mitjançant del fogatge o impost exigible a totes les llars de Catalunya i, després, mitjançant el “dret de bolla”, que gravava els teixits auctòctons i estrangers, i el “dret d'entrades i exides”, que s'imposava a les mercaderies que s'importaven o exportaven i es pagava principalment a les duanes i llocs fronterers–. La capacitat econòmica de la nova institució, d'una banda, i el fet que sovint els monarques passaren llargues temporades fora del país –principalment durant

^a. Sobre la Generalitat en els primers anys de la seva singladura històrica són especialment significatius els treballs de A. DE LA TORRE Y DEL CERRO, *Orígenes de la “Deputació del General de Catalunya”*. *Discursos leídos en la R. Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 1923; Ignacio RUBIO Y CAMBRONERO, *La Deputació del General de Catalunya en los siglos xv y xvi*, 2 vols., Barcelona, 1950. Pel que fa al període que va des del seu naixement efectiu a les Corts de Cervera de 1359 fins a la seva organització definitiva a les Corts de Barcelona de 1412-1413 destaca l'estudi de Maria Teresa FERRER I MALLOL, *Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)*, a *Miquel Coll i Alentorn. Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*, Fundació Jaume I, Barcelona, 1984, pàgs. 221-254.

el segle XV– convertiren la **Generalitat** en la màxima autoritat de Catalunya que assumí la salvaguarda de les constitucions i lleis pròpies de Catalunya, el manteniment de l'ordre i fins i tot en molts moments la defensa del país mitjançant la convocació de l'exèrcit i de l'armament d'estols.

Aquestes funcions de govern, les assumí la **Generalitat** especialment arran de l'entronització de la dinastia dels Trastàmara al nostre país. A les Corts de Barcelona de 1412-1413 –poc temps després de la designació de Ferran I com a rei–, els braços obtingueren precisament del nou monarca, tot i les seves reticències, l'aprovació d'una sèrie de disposicions encaminades a la conservació de la Generalitat i que implicaren, d'altra banda, l'adopció de la seva organització pròpia definitiva, amb atribucions que ultrapassaren les financeres originàries, dotant-la així de més poder polític i militar per a la defensa del país, de les seves constitucions i lleis enfront fins i tot, si s'esqueia, del mateix monarca. Especialment important fou el reconeixement del poder propi de la **Generalitat** que restava desvinculada de les Corts ja que a partir d'aleshores es convertí en un organisme autònom integrat per tres diputats i tres oïdors de comptes, amb un mandat triennal i elegits d'entre els tres braços pels membres sortints. Amb algunes modificacions al llarg dels segles de la seva existència, aquesta organització subsistí fins a la desfeta de 1714.

Tot i que les Corts celebrades a la segona meitat del segle XIV dictaren les primeres normes sobre el funcionament de la institució, no fou fins a les Corts de Barcelona de 1412-1413 que l'organització de la **Generalitat** exigí la creació d'una infraestructura burocràtica pròpia, integrada per notaris, advocats, porters, collidors d'impostos, drassaners, etc., per tal de gestionar i concloure els afers, cada vegada més nombrosos a mesura que la institució anava eixamplant les seves responsabilitats i assumia noves competències. En els darrers anys del segle XIV per als afers específics de la institució en els quals calia constància pública, hom utilitzà els notaris de la ciutat de Barcelona que progressivament anaren essent substituïts pels propis de l'organisme institucional. Alguns d'aquests fedataris fins i tot recolliren en llibres especials els instruments atorgats pels responsables de l'esmentada institució^a.

Malgrat que no es disposa encara d'un treball rigorós i aprofundit sobre l'organització dels serveis interns de la Generalitat a les èpoques medieval i moderna,^b de les notícies aportades pels Dietaris i dels estudis d'alguns historiadors que han incidit marginalment en el tema^c, hom pot avançar un primer esbós del funcionament intern

a. A l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona hom pot trobar documentació específica sobre aquesta època de la Generalitat d'entre els protocols del notari Pere Balaguer (*Manual de cartes de pagament de la col·lecta dels fogatges practicada pels Diputats de la Generalitat de Catalunya*, 21 abril 1366-15 maig 1366) i d'Andreu Figuera (*Manual de cartes de pagament de fogatges dels Diputats del General de Catalunya*, 27 octubre 1365-17 febrer 1366, i *Manual de cartes de pagament de fogatges dels Diputats del General de Catalunya*, 27 agost 1376-22 gener 1378). (Vegeu *Archivo General de Protocolos de Barcelona. Sección Histórica. Índice Cronológico Alfabético, I. Siglos XIII, XIV, XV y XVI*, Barcelona, 1950, pàgs. 7 i 17). També sovint apareixen notícies sobre aquesta institució en el seu període inicial en molts d'altres fedataris d'entre els quals destaca Francesc de Laderosa (Vegeu Maria Teresa FERRER I MÀLLOL, *Els primers Diputats de la Generalitat de Catalunya*, obra cit., notes nùms. 22, 28, 40, 51 i 65).

b. En tot cas, però, són interessants en aquest aspecte les aportacions fetes principalment per Ignacio RUBIO Y CAMBRO-NERO, *La Deputació del General de Catalunya en los siglos XV y XVI*, Barcelona, 1950, 2 vols., i les síntesis de Víctor FERRO, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, 1987, pàgs. 243-288, i també la recent, pel que fa al període dels Àustria, de Joan Lluís PALOS, *Catalunya a l'imperi dels Àustria. La pràctica de govern (segles XVI i XVII)*, Lleida, 1994, pàgs. 325-380.

c. Destaquen les aportacions sobre l'organització de les escriptureries fetes per Marina Mitjà a la seva introducció a l'edició del Dietari oficial confeccionat pel notari Jaume Safont (*Dietari de la Diputació del General de Catalunya 1454 a 1472. Per Jacme SAFONT*, pròleg i transcripció per Marina MITJÀ, Barcelona, MCML, pàgs. XIII-XL) i les recollides per nosaltres mateixos a la introducció del Dietari particular del mateix autor (*Dietari o Llibre de Jornades (1411-1484) de Jaume Safont*, a cura de Josep Maria SANS I TRAVÉ, Barcelona, 1992, pàgs. IX-CII).

de la institució, rectificable molt probablement en alguns aspectes a mesura que noves recerques aportin més llum i que hauran de permetre una visió molt més objectiva del procés i de la importància que aquesta organització representà en la bona marxa de la institució.

Per tal d'atendre, doncs, els assumptes que gestionava la Generalitat i tramitar-ne amb més eficàcia els afers propis de la institució, els seus responsables l'anaren dotant progressivament dels funcionaris i oficials necessaris per cobrir les tasques administratives. Així mateix, es crearen diverses oficines o escrivanies on es tramitaven i resolien els afers que requerien una gestió burocràtica per part de la Generalitat.

Aquests departaments o escrivanies eren designats pel nom del càrrec dels funcionaris superiors que les regien: l'escrivania major, al capdavant de la qual hi havia l'escrivà major; l'escrivania del regent dels comptes i l'escrivania del racional o Arxiu de la Diputació^a.

A l'escrivania major es donava "caràcter fefaent a certs actes, requisits, contractes i diligències que es practicaven a la Diputació, els quals, per llur naturalesa, comportaven la garantia d'autenticitat"^b. Les funcions que tenia assignades feien d'aquesta escrivania una veritable "oficina notarial" i exigien que al seu davant hi hagués un funcionari investit del títol de notari públic. Els documents que s'hi autoritzaven eren enregistrats, seguint l'estil i les formes de les notaries, en un protocol anomenat *Manual*. Els *Dietaris* de la Generalitat permeten fer una relació exhaustiva de les persones que durant el llarg període de funcionament de la institució nacional catalana exerciren els càrrecs de les diverses escrivanies.

La confecció del *Manual*, tal com s'esdevenia a les notaries públiques i tal com s'esdevenia també a la Cancelleria Reial amb els *Registres*, no era obra exclusiva i directa del notari titular, sinó en la seva major part d'escrivans, algunes vegades encara aprenents de l'art de notaria, que, sota la direcció i responsabilitat del cap, tenien cura de redactar o bé de copiar els documents en els corresponents llibres o registres.

L'escrivà major disposava de dos o tres funcionaris subalterns anomenats ajudants ordinaris de l'escrivania, precedits pel seu corresponent numeral, la tasca dels quals se circumscriuava quant a l'ajudant primer a portar el *Llibre d'àpoques*, on es feien constar les sumes de diners cobrades per la Diputació dels seus creditors, mentre que l'ajudant segon portava un registre que s'anomenava de *Lletres i albarans*^c.

El *regent dels comptes* era el caixer de la Diputació del General i, per tant, la seva missió consistia a enregistrar els ingressos i abonar i anotar les despeses de la institució. La seva escrivania corresponia, doncs, a la caixa. Aquest oficial no era notari sinó que generalment el càrrec era exercit en aquesta època per un mercader pèrit en el maneig de llibres de comptes i dotat de sentit financer i comercial. El seu sou era idèntic al de l'oficial major, és a dir, cent lliures anuals. En l'exercici de les seves funcions s'auxiliava d'un escrivà o notari, el sou del qual s'elevava a setanta lliures anuals. Sovint disposava també d'un ajudant que l'auxiliava en les seves funcions de comptabilitat^d.

a. *Dietari de la Diputació del General de Catalunya. 1454 a 1472. Per Jaume SAFONT*, pròleg i transcripció per Marina MITJÀ, Barcelona, MCML, pàg. XV.

b. *Ibidem*, pàg. XIV.

c. *Ibidem*, pàg. XV.

d. *Ibidem* pàg. XV.

Finalment el *racional* era la persona de confiança de qui se servien els oïdors en la seva funció de supervisió del moviment econòmic del General; la seva funció correspondria a l'actual interventor. El seu departament, anomenat arxiu o escrivania del racional, custodiava els llibres majors de comptes de la casa. La designació d'aquest oficial requeia generalment en un ciutadà prestigiós i a vegades també en un notari. El seu salari es corresponia amb els dels altres alts càrrecs administratius de la casa, caps de departament, i s'elevava a cent lliures anuals. Per a la seva tasca s'auxiliava d'un escrivà adjunt, generalment amb el títol de notari^a.

Tots aquests oficials i funcionaris tenien la seva oficina a la Casa de la Diputació. Resulta avui, ateses les reformes que ha sofert al llarg de les diverses èpoques l'actual Palau de la Generalitat, difícil assignar el lloc que cada una hi ocupava^b. En tot cas, però, resta encara la denominació de la Cambra o Arxiu de Comptes referida a l'estança situada al costat de la Capella de Sant Jordi.

D'entre les tasques que eren de responsabilitat de l'escrivà major destacava la confecció del Dietari. Inicialment aquest llibre tingué un caràcter eminentment administratiu car servia per enregistrar els nomenaments dels diputats i oïdors o dels altres oficials de la institució, els seus desplaçaments per afers de la Generalitat o bé les seves absències per motius personals, per tal de poder pagar després els corresponents salaris o dietes o fer també, si s'esqueia, els descomptes pertinents. Al segle XVI, atès que la Generalitat assumí el pagament dels salaris dels jutges de l'Audiència Reial, s'anotaren també en els Dietaris, en forma d'inscripcions marginals, les liquidacions d'aquests alts funcionaris de l'administració reial a Catalunya. D'acord amb aquesta finalitat administrativa, els Dietaris s'estructuraven internament per anys, mesos i dies, anotant-se a la data corresponent el fet administratiu que calia recordar.

A mitjan segle XV el registre administratiu sofrí un canvi substancial gràcies a l'actuació personal de Jaume Safont, notari adscrit a l'escrivania major, que, per delegació del seu titular, assumí l'encàrrec de la redacció del registre, convertint l'anterior repertori en una mena de crònica, gairebé diària, de tot el que passava a Barcelona i a fora.

Des de 1454 fins a 1472 Jaume Safont fou el principal redactor d'aquest registre de l'escrivania major de la Diputació del General^c. Aquest notari no enregistrà només les notícies compreses entre aquestes dues dates sinó que emplenà bona part dels buits de l'època anterior corresponents a les dates en què s'esdevingueren fets importants^d. A la seva redacció, amb posterioritat als fets, es deuen les notícies enregistrades en el Dietari i que no són estrictament de contingut burocràtic^e.

Fou de la mà de Jaume Safont, doncs, que el Dietari es convertí en un instrument mixt, entre administratiu i de crònica històrica. El primer aspecte, l'originari, no el va perdre al llarg dels cent nou volums de la col·lecció. Aquest segon aspecte, afegit gràcies a la participació de Safont en la seva redacció, el matindria també fins al fi-

a. *Ibidem*, pàg. XV.

b. Vegeu sobre l'edifici en els seus aspectes arquitectònics i escultòrics Joan AINAUD, *El Palau de la Generalitat de Catalunya*, Barcelona, 1988.

c. *Dietari de la Diputació del General de Catalunya. 1454 a 1472. Per Jaume SAFONT*, pròleg i transcripció per Marina MITJÀ, pàg. XXI.

d. *Ibidem*, pàg. XXII.

e. *Ibidem*, pàgs. XXII-XXVI.

nal, i la seva importància anà determinada per l'interès i capacitat del funcionari que el va tenir al seu càrrec.

Resulta obvi que quan Jaume Safont assumí la responsabilitat de donar aquest nou estil al Dietari no inventà el model sinó que seguí l'exemple, que el notari coneixia prou bé per raó dels seus treballs a les oficines municipals, de la Casa de la Ciutat. La *Crònica del Racional*, d'una banda, i especialment el *Manual de Novells Ardits*, iniciat el 12 de setembre de 1390, representa el precedent més paradigmàtic dels Dietaris de la Diputació del General, sigui perquè s'originà en l'oficina administrativa del racional de la ciutat, sigui perquè, tal com hem dit més amunt, tenia idèntiques finalitats. Tant el tractament de les anotacions com l'enregistrament de les notícies és molt semblant, per bé que cada Dietari les refereix a la seva pròpia institució. A més, Safont devia conèixer el Dietari del municipi pel fet que fou contractat per aquesta institució entre els anys 1436 i 1439, i també per la seva amistat i parentiu amb el notari Joan Franch, escrivà del racional i redactor de bona part del registre municipal d'aquesta època.

Els successors de Safont continuaren la tradició encetada per aquest notari en la redacció dels següents volums dels Dietaris de manera que, aportant cada escrivà el seu propi estil, s'aconseguí formar una col·lecció d'enregistraments que constitueix una crònica excel·lent i de primera mà dels fets polítics, econòmics, socials i militars esdevinguts a Barcelona i a Catalunya entre el 1411 i el 1714.

Inicialment, d'acord amb la tradició seguida pels notaris barcelonins, aquest tipus de registre rebé la designació de *Manual*, que ben aviat els funcionaris de la institució, atesa l'estructura interna de cada llibre, substituïren pel de Dietari, nom que prevalgué sobre la denominació originària. Quan la seva redacció i organització restà fixada definitivament, cadascun dels volums del Dietari abastà un període de nou anys, subdividit en tres períodes de tres anys, responant això a la pròpia dinàmica de la institució, el trienni, que corresponia al govern de cada delegació o diputació del General. Cada trienni, que és encapçalat pels noms dels diputats i oïdors, porta foliació pròpia i comença el primer d'agost, dia de la seva presa de possessió, i acaba el darrer dia de juliol del tercer any següent^a.

Al començament, però, els Dietaris presenten una estructura incipient encara, de balbuzeig dels primers temptejos, que abocaran a la seva configuració definitiva. El primer volum, d'un format més petit que els següents, s'enceta sense cap solemnitat, simplement amb el títol que diu: *Manual que comença lo primer d'octubre*. Tampoc l'acompanya cap nota explicativa de les raons que van moure els responsables de la institució o de l'escribania major a compondre la nova sèrie de registres ni tampoc una exposició dels fins que es perseguien o s'hi proposaven, tal com esdevé, per exemple, amb el *Manual de Novells Ardits* del municipi barceloní^b. A partir del volum setè desapareix aquesta inseguretad inicial i hom troba ja l'organització definitiva que hem exposat.

a. *Dietari de la Diputació del General de Catalunya. 1454 a 1472. Per Jaume SAFONT*, pròleg i transcripció per Marina MITJÀ, pàg. XVI.

b. *En lo present Libre, lo qual és apellat Manual, seran continuades totes les jornades qui d'aquí avant se seguiran aytants com en lo present volum ne cabran et tots los novells ardits qui s'esdevindran en les dites jornades, et anades et vengudes dels honrats consellers de la ciutat et de misatjers et altres persones qui seran trameses per ordinació del Conçell de la dita ciutat, e totes coses qui novellament seran começades o finades e tots altres novells ardits, segons la forma davall contenguda. Lo qual Manual fo començat per los racionals de la dita ciutat dilluns, a XII dies del mes de setembre del any M.CCC.XC (Manual de Novells Ardits, Volum Primer, pàg. 1).*

La col·lecció dels Dietaris de la Generalitat consta de 109 volums, a més de quaranta esborranys que abracen de 1611 a 1713, dipositats actualment, juntament amb l'altra documentació de la Generalitat de Catalunya, a l'Arxiu Reial de Barcelona, conegut també des de final del segle XVIII com a Arxiu de la Corona d'Aragó^a. Durant els segles XV i XVI cada volum dels Dietaris generalment contenia més d'un trienni o temps d'exercici del càrrec dels responsables de la institució –que s'iniciava el primer d'agost i acabava el 31 de juliol de tres anys després–; a començament del segle XVII cada volum enregistra només un trienni, mentre que a partir de la segona dècada d'aquest segle fins al final de la institució, determinat pel fet d'haver-se eixamplat força l'espai dedicat a l'enregistrament de les notícies, un trienni pot ésser distribuït en més d'un volum. Els moments històrics, d'altra banda, de més activitat política o bé militar tenen també una major presència en les pàgines de la crònica.

El contingut dels Dietaris de la Generalitat és molt variat i complex i respon a la capacitat tècnica i a l'aptitud literària de cada responsable que tingué cura de la seva redacció. En concret, però, se cenyeix a ésser una crònica diària que enregistra tot allò d'important que s'esdevenia a la Casa de la Diputació del General o bé que estava relacionat amb la institució. A més, però, els seus redactors no descuraren d'anotar, perquè hi estaven immersos, el clima social, amb totes les manifestacions de l'esperit, que vivia la Barcelona de cada època, així com els fets més destacables ocorreguts al Principat i arreu del món.

El propòsit de publicació dels Dietaris de la Generalitat de Catalunya ha tingut alguns precedents que, tot i no haver reeixit plenament, palesen la importància d'aquesta font tant per al coneixement de la Generalitat com per a molts aspectes històrics del nostre país. En aquest sentit, destaca la iniciativa de la Diputació de Barcelona, que el 1971 es proposà l'edició d'alguns dels documents de l'antiga Diputació del General de Catalunya i que es concretà en la publicació d'alguns dels volums dels Dietaris. En efecte, amb el mecenatge de l'esmentada institució –sota la direcció de Frederic Udina i Martorell, i amb la col·laboració de personal del centre arxivístic que guarda aquesta sèrie documental–, sortia a la llum el 1974 el primer volum que abraçava els anys 1411-1458^b. Al cap de tres anys, el 1977, es publicava el segon volum que enregistrava els Dietaris pertanyents al període 1458-1512, aturant-se en aquesta darrera data l'edició^c. Tot i que aquesta fou la iniciativa més seriosa de publicació sistemàtica dels Dietaris, cal recordar que amb anterioritat se n'havien donat d'altres: a final del segle passat el diari *La Vanguardia*, en la seva col·lecció “Biblioteca de la Vanguardia”, publicava un resum en castellà del contingut dels Dietaris fins el 1598 elaborat per Josep Coroleu^d. Una edició molt fragmentària –cenyida cronològicament als anys 1460-1461, corresponent a les anotacions relatives al príncep de Viana– fou publicada en el volum XXVI de la “Colección de Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragón”^e. Més recents que les esmentades edicions destaca la de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, que publicà l'any 1950, a cura de Marina Mitjà, el contingut dels Dietaris comprès entre els anys 1454 i 1472, període en què Jaume Safont tingué la responsabilitat de la seva redacció^f. Darrerament la

a. Federico UDINA MARTORELL, *Guía Histórica y Descriptiva del Archivo de la Corona de Aragón*, Ministerio de Cultura, Madrid, 1986, pàgs. 321-342.

b. “*Dietari de la Diputació del General de Catalunya*”, edició preparada per el Archivo de la Corona de Aragón, Volumen I, Barcelona, 1974.

c. “*Dietari de la Diputació del General de Catalunya*”, Vol. II, Barcelona, 1979.

d. José COROLEU, *Los Dietarios de la Generalidad de Cataluña*, “Biblioteca de la Vanguardia”, Barcelona, 1889.

e. *Colección de Documentos Inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*, Tomo XXVI, Barcelona, 1864, pàgs. 23-61.

f. *Dietari de la Diputació del General de Catalunya. 1454 a 1472. Per Jacme Ça Font. Pròleg i transcripció per Marina MITJÀ*, Barcelona, 1950.

Fundació Noguera ha tret a llum, a cura de Josep Maria Sans i Travé, el dietari particular de Jaume Safont, que presenta, òbviament, moltes coincidències amb els dietaris oficials, tot i la llibertat amb què molt sovint enregistra els assentaments, fet que li dóna una major agilitat i vivesa^a.

El projecte que, amb el patronatge de la Generalitat de Catalunya, s'enceta amb la present publicació pretén recollir els 303 anys de la història de la Generalitat, de Barcelona i de Catalunya, compresos entre el 1411 i el 1714. Aquest llarg i important període del nostre passat enregistrat en els Dietaris es concretarà editorialment en 10 volums, distribuïts de la forma següent:

- Volum I.– Anys 1411-1539
- Volum II.– Anys 1539-1578
- Volum III.– Anys 1578-1611
- Volum IV.– Anys 1611-1625
- Volum V.– Anys 1625-1640
- Volum VI.– Anys 1640-1649
- Volum VII.– Anys 1649-1673
- Volum VIII.– Anys 1673-1689
- Volum IX.– Anys 1689-1701
- Volum X.– Anys 1701-1714

La distribució en volums, tal com es pot veure, no ha anat determinada per una equivalència dels anys de cada tom sinó per la brevetat o amplitud de les notícies d'un període. En tot cas, però, s'ha evitat la disgregació d'un mateix trienni en volums diferents i s'ha procurat també que un fet històric d'especial rellevància restés integrat totalment en un mateix volum.

Per tal de garantir el rigor científic i l'homogeneïtat que el conjunt d'aquesta obra mereix, l'**Arxiu Nacional de Catalunya** assumeix tècnicament la direcció i coordinació de les tasques de transcripció dels diversos Dietaris que durà a terme un equip tècnic, integrat per paleògrafs i historiadors. Així mateix, cada volum contindrà una breu presentació d'un especialista de l'època que n'emmarcarà els continguts.

Amb la publicació d'una de les fonts més importants i accessibles relatives al passat de la nostra institució d'autogovern s'inicien les primeres activitats amb projecció pública de l'Institut per a la Història de la Generalitat que hom preveu que aculli l'Arxiu Nacional de Catalunya.

La present edició dels Dietaris reproduceix fidelment el text original, resolent, però, les abreviatures, uniformant l'ús de les majúscules i minúscules, regularitzant l'ús de la *u* i de la *v*, de la *i* i de la *j*, i adoptant els signes de puntuació i accentuació actuals. El punt volat s'ha fet servir per indicar l'elisió de lletres. També s'han respectat les consonants dobles a principi de paraula.

Els mots o frases escrits amb llengua diferent de l'ordinària dels Dietaris, el català, s'han transcrit en lletra cursiva.

^a. Josep Maria SANS I TRAVÉ, Dietari o Llibre de Jornades (1411-1484) de Jaume Safont, "Textos i Documents, 28", Barcelona, 1992.

Els claudàtors s'han utilitzat per indicar aquelles lletres o paraules de lectura dubtosa, mentre que acompanyats de tres punts suspensius es refereixen a fragments de text intel·ligible. Els parèntesis s'han usat per indicar aquelles lletres o paraules no escrites en el text original i que s'hi han afegit per facilitar la seva correcta interpretació. El claudàtor oblic s'ha fet servir per indicar aquelles lletres o paraules que l'escrivà o copista ha afegit de més a més.

A l'aparat crític, per mitjà de notes alfabetitzades, s'hi recullen els ratllats, els interlineats, les cancel·lacions, els afegits, les anotacions marginals, les correccions, les errades de l'escrivà, els espais en blanc, etc.

Dels dibuixos mnemotècnics que acompanyen alguns dels assentaments dels Dietaris números 1 al 7, i deguts a la mà del notari Jaume Safont, se'n recull una selecció gràfica en la present edició; així mateix, un asterisc col·locat al marge esquerre d'un assentament recorda l'existència d'aquesta il·lustració en el text original.

Clouen cada volum els Apèndixs i els Índexs toponomàstics. Els primers apleguen la transcripció dels textos que no formen part de la redacció original del dietari, però que hi guarden relació i que l'autor ha afegit posteriorment (per exemple, memorials, cartes, albarans, etc.). Pel seu contingut molts d'aquests textos tenen un especial interès històric. Als índexs, finalment, s'hi han regularitzat els topònims i antropònims, adoptant les grafies actuals. Finalment, el darrer volum de la col·lecció inclourà un índex temàtic relatiu al contingut dels Dietaris.

Voldria cloure aquestes línies de presentació destacant la contribució específica dels autors de la transcripció del primer volum, la senyora Lluïsa Cases i Loscos i els senyors Laureà Pagarolas i Sabaté i Josep Fernández i Trabal, en la concreció de la normativa de transcripció dels Dietaris que, tot respectant fidelment el text, els fan molt més intel·ligibles per al públic en general. Finalment vull regraciar la participació de Concepció Petit, Llorenç Codern, Amèlia Castán i Mercedes Díaz, tècnics de l'Arxiu Nacional de Catalunya, que han col·laborat en la correcció de les notes d'una part dels dos primers volums.

Josep Maria Sans i Travé
Director de l'Arxiu Nacional de Catalunya